

Fényűző stadionok, despota politikusok - KÜLFÖLD

Fényűző stadionok, despota politikusok

Brazília és Törökország került az elmúlt hetekben a világ figyelmének középpontjába. Bár szociológiai szempontból eltérőek a tüntetések okai, hiszen míg a dél-amerikai országban a feltörekvő középosztály vonult az utcákra, Törökországban az internet generációja fejezi ki elégedetlenségét, mégis hasonlóságok is megfigyelhetők.

Tegnap, 05:59

Mindkét országban egy eddig alig politizáló réteg öntudatra ébredésének lehetünk tanúi. Ezért is valószínű, hogy a tüntetések más országokra is áttérhetnek.

Az, ami ezekben az államokban zajlik, nem hozható összefüggésbe az arab tavasszal, legfeljebb csak abból a szempontból, hogy a megmozdulásokat szintén az internetes közösségi hálózatokon szervezik. A két országban zajló tüntetések okai is eltérőek. Ami azonban hasonlóság, mind Braziliában, mind Törökországban lelassult a gazdaság növekedése a korábbi szárnyalás után, s magas az infláció. Braziliában például nem is a fennálló hatalom megdöntése a cél, s alapvetően a török tüntetések sem emiatt törtek ki. Csak napokkal az első megmozdulások után fordultak a fiatalok Recep Tayyip Erdogan miniszterelnök ellen, aki az ifjakat becsmérlő kijelentéseivel, valamint a rendőrség brutális beavatkozásával tett is arról, hogy kivívja a tüntetők ellenszenvét.

HIRDETÉS

A több százézes brazil tüntetések teljesen váratlanul érték a kormányzatot. Elvileg mindenki arra számított, hogy a jövő évi Labdarúgó Világbajnokság főpróbájának tartott Konföderációs Kupa lebonyolítása alatt móka és kacagás jellemzi az országot, s a futball okozta eufória miatt senki sem figyel oda a mindennapi nehézségekre. De éppen ennek az ellenkezője történt. A labdarúgás már a szamba országában sem "szent tehén". Amikor a brazilok bálványa, Pelé úgy nyilatkozott, érjenek véget a tüntetések, mindenki menjen szépen haza, s annak örüljenek az emberek, hogy az ország számos rangos sporteseményt rendezhet meg, a tüntetők és a szocialisták színeiben politizáló egykori gólvágó, Romário is rendre utasította.

Brazília megváltozott. Már nem számít szentírásnak az, amit Pelé mond, az emberek pontosan látják azt, hogy saját helyzetük ennél lehetne sokkal jobb is. Nem is annyira régen a favelákban, a nyomornegyedekben élők számára csak a foci jelentette az egyetlen örömet, most azonban az új középosztály már nem hajlandó elfogadni azt, hogy a labdarúgásba, az új stadionok építésébe nyakra-főre ontsák a pénzt, becslések szerint körülbelül 30 milliárd eurót, miközben az infrastruktúra állapota kriminális, a korrupció mértéke szinte legendás.

Kínos helyzetben a válogatott játékosai

A válogatott tagjai kicsit kényes helyzetben vannak. Egyrészt kellemetlen lenne nyíltan bírálni a kormányt

hiszen ők mégiscsak a fociból élnek, s a nemzeti tizenegy felkészülését részben állami pénzből finanszírozzák. De azt is tudják, az embereknek igazuk van. Luiz Felipe Scolari szövetségi kapitány többször is elmondta, nincs nyilatkozatstop, mindenki kifejtheti véleményét. Neymar, David Luiz, valamint a Bayern München két légiója, Dante és Luiz Gustavo is szolidaritásukat fejezték ki a megmozdulások résztvevőivel, s alighanem csapattársaik is hasonlóképpen látják a helyzetet még akkor is, ha a focisták jövedelem szempontjából a felső tízezerhez tartoznak.

Brazília fejlődése vitathatatlan, de a helyiek látják, a fejlődés lehetne dinamikusabb is, ha nem a stadionépítésekre költenék a pénzt, hanem a szociális háló erősítésére, a jólétre. Az emberek azért sem értik ezt a költséget, mert olyan városokban emelnek méregdrága stadionokat - például a fővárosban, Brasíliában -, ahol a helyi focicsapat meccseire jó, ha két-hármezen látogatnak ki hetente.

Sao Paulo kátyúi

Az ország legnagyobb városában, Sao Paulóban mintegy 19 millióan élnek. Az infrastruktúra azonban itt is kritikán aluli. Rengetegen panaszkodnak a tömegközlekedésre. Nemcsak amiatt, mert kiszámíthatatlan a buszközlekedés, s egyáltalán nem biztos, hogy az utasok felférnek a járműre, hanem amiatt is, mert a kátyúk miatt nem éppen luxusutazás néhány állomást megtenni. Pedig ezekből akad bőségesen. Amiként közlekedési dugókból is. Nem ritka, hogy a reggeli csúcsforgalomban a hatalmas metropoliszban összesen több mint száz kilométeres közlekedési káosz alakul ki. Metrőközlekedés ugyan 1972 óta létezik Sao Paulóban, s minősége a legjobbak közé tartozik Latin-Amerikában, de az öt vonal hossza csak 60,3 kilométer. A jóval kisebb kiterjedésű Budapesten a három vonalból álló hálózat hossza 31,4 km.

A brazilok utoljára a kilencvenes évek elején élhettek át ekkora tüntetéshullámot. Akkor a brazil szenátus eljárást indított korrupció miatt az 1990-ben államfővé választott Fernando Collor de Mello ellen, aki minden erejével meg akarta akadályozni az ellene indult impeachmentet. Százerek vonultak az utcákra az államfővel szemben, így 1992 decemberében le kellett mondania. Ettől eltekintve a brazil társadalom inkább apolitikusnak nevezhető, az emberek között nem számít annyira központi beszédtemának az aktuális belpolitikai helyzet, mint Közép-Európában.

A mostani tüntetések eredetileg a tömegközlekedés árának felemelése miatt törtek ki. A valódi ok azonban egészen más. (Az intézkedést azóta visszavonták.) Paradox módon az ok éppen az, hogy a brazilok jobban élnek, mint egy-két évtizeddel ezelőtt. A gazdaság növekedése ugyan lelassult, de a 2013-ra jósolt 2,5 százalékos GDP gyarapodás még mindig a legjobbak közé tartozik a világban. A munkanélküliség pedig hat százalék alatti, ami majdnem fele az Európai Unió átlagának. Új, 100 millióra becsült középosztály született. A Frankfurter Allgemeine Zeitung által idézett közgazdász, Marcelo Neri szerint bérük 1200-5170 reál (410-1750 euró) között keresnek havonta.

A fejlődés valóban lélegzetelállító, hiszen miközben az ezredfordulón még a lakosság harmada tartozott a középosztályhoz, ma már a fele. A háztartásokban ma már természetes az LCD televízió, a brazilok többsége rendelkezik okostelefonnal. A belső fogyasztás jelentősen nőtt, sokkal többen járnak shoppingolni, mint valaha bármikor. Akkor mégis mi a gond? A növekvő életszínvonalnak köszönhetően a brazilok felfedezik a világot. Ellátogatnak az Egyesült Államokba, sőt akár Európába is átruccannak. S szembesülnek azzal, hogy bár tehetősebbek, mint korábban, de élhetnének sokkal jobban is. A külföldi példákat alapul véve jobban látják a kormányzat költségesének anomáliáit.

A középosztály kilencven százaléka a városokban él: a réteg tagjai egyre kevésbé hajlandóak elfogadni az utak gyatra állapotát, a szervezetlen tömegközlekedést, hiszen azt látják, más országokban ez jól működik. Öntudatra ébredésük miatt úgy látják, nem az államnak kell meghatározni mindent, hanem ők is beleszólhatnak az ország ügyeibe. Az, hogy éppen most törtek ki a tüntetések, nem csak a jegyáremelésekre, a Konföderációs Kupára, s a stadionépítésekre vezethető vissza, hanem a drágulás mértékére. Idén 6,5 százalékra nőtt az infláció, s sokan még emlékeznek a két évtizeddel ezelőtti hiperinfláció gyászos következményeire.

Felix Dane, a Konrad Adenauer Alapítvány Rio de Janeiro-i irodájának vezetője a FAZ-nak elmondta, nem azzal van a baj, hogy az államnak nincs pénze, hiszen máskülönben az ország a labdarúgó vb-t, majd 2016-ban az olimpiát sem tudná megrendezni. A baj a pénzek elosztásával van. Dilma Rousseff elnök is elismerte ezt múlt péntek este tartott televíziós beszédében, amelyben ígéretet tett arra, hogy az olajexportból származó bevételek egy részét az oktatás, illetve az infrastruktúra minőségének javítására fordítják.

Ellenállóból államfő

Rousseff nagyon furcsa helyzetbe került. Egykor a katonai diktatúra ellen harcolt, börtönben is ülnie kellett, most azonban a hatalmi apparátus részévé vált. Sok a felszínre került problémát azonban elődjétől, Luiz Inácio Lula da Silvától örökölt, így például a stadionépítési programot. Lula nem tartozott az állami pénzeket igazságosan elosztó politikusok közé: lelkesen fejlesztette szűkebb pátriáját, Brazília északkeleti régióját, minek következtében Rio Grande do Norte székhelyén, a nyolcszázézeres Natalban például sokkal jobb az utak minősége mint akár Rióban vagy Sao Paulóban.

Éppen Dilma Rousseff volt az, aki próbálta visszafogni a korrupciót. Meghatározott egy bizonyos felső határt arra, hogy a beruházó cégek mennyit kereshetnek az útépitésekkel. Miután az infrastruktúra fejlesztéséből már nem lehet annyi pénzt zsebre tenni, mint korábban, így az érdeklődő vállalatok száma is megcsappant. Beszédese az az adat, amely szerint a gazdasági növekedésből a vállalati beruházások aránya 18 százalék, miközben Kínában 47, Indiában 35 százalék.

A török ellenpélda

Miközben Brazíliában az elnökasszony rendre igyekszik azt sugallni, megértette a tüntetők üzenetét, Recep Tayyip Erdogan csak a megmozdulások résztvevőinek becsmérléséig jut el. A tőle megszokott dölyfösséggel múlt hétvégén kijelentette, Brazília is hasonló "összeesküvés" áldozatává vált, mint Ankara. S a támadás mögött "külföldi erők állnak". A török kormányfő szavaiból nem derült ki, hogy a dél-amerikai ország kapcsán milyen démoni erőkre is gondol. De az minden megnyilatkozásából kiderül, hogy a megmozdulásokon résztvevőket nem tartja tárgyalópartnernek. Erdogan és Rousseff között csak annyi a hasonlóság, hogy mindkettőjüket váratlanul érték a tüntetések.

A török kormányfőt azért, mert Törökország valóban páratlan gazdasági sikereket ért el 11 éve tartó miniszterelnöksége alatt. 2002 óta a GDP évente öt százalékkal nőtt, az egy főre jutó GDP pedig bő egy évtized alatt majdnem megháromszorozódott. A gazdasági válság azonban Ankarát sem hagyta érintetlenül. A GDP ugyanis jelentősen lelassult, mostanra 2,5 százalékra. Az infláció még mindig 7 százalék körüli, igaz néhány éve még több mint 60 százalékon állt. A munkanélküliség a 2002-es 10,6 százalékról 2012-re 9 százalékra csökkent. Erdogant nemzetközi szinten is elismerték. Jóllehet az ország elfordult a kemalizmustól, a szekuláris állam már távolról sem olyan fontos érték, mint évtizedekkel ezelőtt, az iszlamizmus felé nyitás azonban óvatosan zajlott.

Erdogan demokratából vált despotává? Szakértők szerint személyisége azért ennél összetettebb. 1998-ban börtönbüntetésre ítélték egy kijelentése miatt, amely azért sokat elárulhat demokraciaszemléletéről: "A demokrácia csak vonat, amelyre felszállunk. A minaretek bajonettjeink, a mecsetek kaszárnyáink". Hogy ez az alapállása változott-e valamit az eltelt másfél évtized alatt, nem tudni. De egyértelmű, hogy a gazdasági sikereknek is megvan a maga ára: a banki hitelek miatt sérülékeny az ország gazdasága. A fő gond az - mutatnak rá szakértők -, hogy Görögországhoz hasonlóan Törökország is lehetőségei felett él.

A mostani tüntetések gazdaságra gyakorolt hatása egyáltalán nem lebecsülendő. Erdogan stílusa ugyanis a befektetésekre is negatív hatást gyakorolhat, s ha elfordulnak az országtól a külföldi nagyvállalatok, a török állampapírok kamata is jelentősen megugorhat, aminek gyászos következményei lehetnek. Erdogan érdeme, hogy hazáját elindította a fejlődés útján, s már a világ 17. gazdasági nagyhatalma, de a politikai krízisben igen rossz válságmenedzsernek bizonyult. Ha ugyanis a brazil elnökhöz hasonlóan próbálna

közeledni a tüntetőkhez, nemzetközi megítélése sem változna. A demokratikus változások elutasításával azonban a nemzetközi közvélemény szemében despotának tűnik, amivel mindazt az eredményt sodorja veszélybe, amelyet kormányzása alatt elért.

Rónay Tamás / Népszava

 CIKK KOMMENTÁLÁSA

Címkék: [Brazília](#), [Törökország](#), [tüntetések](#), [Recep Tayyip Erdogan](#), [Luiz Felipe Scolari](#), [Frankfurter Allgemeine Zeitung](#), [Dilma Rousseff](#)

 FÓRUMTÉMAKÖR INDÍTÁSA

Kapcsolódó cikkek

[Káosz az utcákon, győzelem a stadionban >>>](#)

[Vége az uniós álmoknak? >>>](#)

[Botrányok Brazíliában >>>](#)

[A PM bocsánatkérésre szólítja fel a külügyi államtitkárt >>>](#)

[Bevetné a hadsereget Erdogan kormányfő? >>>](#)

[Főpróbát tart Brazília >>>](#)

HIRDETÉS
